

נשים עולות לתורה? הברייתא והתוספתא

א. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כג עמוד א

תנו רבנן: הכל עולין למנין שבעה, ואפילו קטן ואפילו אשה. אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בתורה, מפני כבוד צבור.

ב. שו"ת הרמב"ם סימן רצד

שאלה [על דבר קריאת התורה בכל יום אם אין להם ס"ת מהו שיקראו בחומשים ויברכו לפניה ולאחריה או ימנעו להקריאה כל עיקר. וכן בס"ת] שאינו עשוי כהלכתו או ספרי תורה של קלף שאינן מעובדין לשמן שהן ודאי פסולין אם מותר לברך הקורא בהם אם אסור לברך. תשובה מותר לברך ואין הברכה על הקריאה בספר... וראיה לדבר זה היא דאמרינן אין קורין בחומשין מפני כבוד הצבור - וכי יש בעולם פסולות כמו פסולות חומש? אפי' היה ס"ת חסר אות אחת פסול וכ"ש חומש, ולמה נתנו הטעם מפני כבוד הצבור? והיה להם לתת הטעם מפני שהוא פסול שנמצא ברכה לבטלה! וא"ת שקריאה זו בלא ברכה, למה נאמרה? וכי יש בעולם מי שעלה על דעתו לאסור קריאה בלא ברכה, ואפי' על פה? אלא ודאי שלא אמרו "בצבור" אלא על קריאה שחייבים לקרותה בצבור שהם שבעה או שלשה, וכיוצא בהם הוא שאין קורין בחומשין מפני כבוד צבור, לא מפני שהברכה לבטלה.

ג. הגהות מיימוניות הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יז

[ס] אין לקרות [עבדים] כנענים בתורה אם לא לשביעי כדאמרינן לשביעי הכל משלימין וכו'.

ד. תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ג:יא-יב

יא: ביום טוב חמשה ביום הכפורים ששה בשבת שבעה ואם רצו להוסיף אל יוסיפו דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומ' ביום טוב חמשה וביום הכפורים שבעה ובשבת ששה ואם רצו להוסיף מוסיפין והכל עולין למנין שבעה אפי' אשה אפי' קטן אין מביאין את האשה לקרות לרבים
יב: בית הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד עומד וקורא ויושב עומד וקורא ויושב עומד וקורא ויושב אפי' שבעה פעמים.

ה. ספר אור זרוע חלק ב - הלכות קריאת התורה סימן שפג

תניא בתוספתא דמכילתין הכל עולין למנין ז' אפי' קטן אפילו אשה אין מביאין את האשה לקרות לרבים בני הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד עומד וקורא ויושב עומד וקורא ויושב אפילו שבעה פעמים:

ו. תוספתא פשוטה מגילה פרק ג

ומדברי רבותינו הראשונים למדתי שבבא זו דבוקה לבבא שלאחריה שאין אשה עולה אלא למניין, שכבר קרא איש בתורה, וכדברי המאירי...
הערת שוליים 38 – בעל או"ז הנ"ל שהביא את הבבלי שלנו יחד עם הבבא שלהלן [בתוספתא], אע"פ שהבבא שלנו נשנית גם בבבלי, ואין דרכם של הראשונים להביא מן התוספתא את הברייתות המפורשות בבבלי אלא אם כן יש שם חידוש.

ז. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת מגילה פרק ד הלכה ג

ר' זעירה בשם רב ירמיה העבד עולה למניין שבעה

ח. הגהות יעב"ץ מגילה כג. "אבל אמרו"

"אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור." נראה דהיינו היכא דאפשר, ורישא מיירי בדליכא שבעה... דבקיאי למקרי ואיכא אשה בקיאה, דלא סגי בלא דידה.

ט. חסדי דוד לתוספתא מגילה ג:ה

ונראה דעכ"פ אם עלתה לא תרד... וטפי משמע הכי מלשון התוספתא שלפנינו ד"אין מביאין את האשה לקרות", הא עלתה מעצמה עלתה הואיל ואינו אלא מפני כבוד הציבור.

"כבוד הציבור" מאי היא?

י. ר' יצחק למפרונטי, פחד יצחק י, "צבור וכבודו"

וכבוד צבור גופיה ילפינן מיתרו שהוכיח למשה באמרו "מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך", הוקשה הדבר ליתרו שהיה מזלזל בכבודו של ישראל שראהו יושב על כסאו כמלך וכל ישראל עומדין כאמרינן במכילתא. וקב"ה למד דעת את העם לחלוק כבוד לקהל אפי' מרבן של נביאים כשאמר לו הקב"ה "לך רד ועלית אתה ואהרן עמך", הוזהר כבודו של משה לכבודו של ישראל כאלו היה כאחד העם...

יא. ר' צבי רייזמן, קובץ הערות וביאורים, קובץ 970, דף 62

ונראה בביאור הדברים, כי למושג 'כבוד הציבור' המוזכר בסוגיות הגמרא פירושים שונים, ובכל סוגי יש למוכן 'כבוד הציבור' משמעות מיוחדת - וכנראה לכך התכוון רעק"א במה שציין על גליון הש"ס בכל מקום שהוזכר "כבוד הציבור" להראות למקומות האחרים בהם הוזכר ענין זה, ללמדנו כי למרות שלשון אחד לפנינו "מפני כבוד הציבור", זהו נוסח כללי, אולם באופן מפורט, כל מקום ומקום וההגדרה המיוחדת לו, ומתוך כך נוכל לדעת אימתי נאמר טעם זה של 'כבוד הציבור'.

יב. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמג:ב

אם כתבו כל חומש לבדו, אפילו בגלילה כספר תורה, אין קורין בו עד שיהיו כל חמשה חומשים תפורים ביחד.

יג. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמד:ג

אין גוללין ס"ת בצבור, מפני כבוד הצבור; ואם אין להם אלא ס"ת אחד, והם צריכים לקרות בשני ענינים, גוללין, וידחה כבוד הצבור.

יד. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמה:א

אין ש"צ רשאי להפשיט התיבה בצבור כל זמן שהם בבהכ"נ. (פי' רש"י שהיו רגילים להביא ס"ת מבית אחר שהיא משתמרת בו וכו', עד שטורח צבור הוא להתעכב שם, ועיין בפנים בא"ח).

טו. משנה מסכת מגילה פרק ד משנה ו

קטן קורא בתורה ומתרגם אבל אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו

טז. רש"י מסכת מגילה דף כד עמוד א

ואינו נושא את כפיו - אם כהן הוא, שאין כבוד של צבור להיות כפופין לברכתו.

יז. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ז

קראה עומד או יושב יצא ואפילו בצבור, אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה מפני כבוד הצבור,

יח. תלמוד בבלי מסכת חולין דף כד עמוד ב

ת"ר: נתמלא זקנו, ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו.

יט. תוספות מסכת חולין דף כד עמוד ב

נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו - תימה דבפ' הקורא את המגילה (מגילה דף כד). אמרינן "קטן קורא בתורה ואינו פורס על שמע ולא יורד לפני התיבה ולא נושא את כפיו", משמע הא הביא שתי שערות יורד לפני התיבה ונושא את כפיו. ויש לומר דכשהביא ב' שערות יכול לירד לפני התיבה, אבל ליעשות שליח ציבור קבוע או להתפלל בתעניות ובמעמדות אינו נעשה עד שיתמלא זקנו כדאמר' במסכת תענית (דף טו). אין מורידין לפני התיבה אלא זקן ורגיל

כ. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ח:יא

ומי שלא נתמלא זקנו אף על פי שהוא חכם גדול לא יהא ש"ץ מפני כבוד ציבור, אבל פורס הוא על שמע משיביא שתי שערות אחר שלש עשרה שנים.

כא. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפט:ב

וי"א שהנשים אינם מוציאות את האנשים.

כב. משנה ברורה סימן תרפט ס"ק ז

וי"א שהנשים אינם מוציאות וכו' - ולא דמי לנר חנוכה, דשאני מגילה דהוי כמו קריאת התורה ופסולה מפני כבוד הצבור ולכן אפילו ליחיד אינה מוציאה משום לא פלוג. וגם דאפשר דאשה אינה חייבת בקריאה רק לשמוע וכדלקמיה ומקרי שאינה מחוייבת בדבר לגבי איש אבל אשה מוציאה את חברתה:

כג. רש"י מסכת יומא דף ע עמוד א

מפני כבוד ציבור - שיהו מצפין ודוממין לכך.

כד. רש"י מסכת סוטה דף לט עמוד ב

להפשיט את התיבה בצבור - כל זמן שהצבור בבהכ"נ שהיה דרכם להביא ס"ת מבית אחר שמשתמר בו לבית הכנסת ופורסין בגדים נאים סביב התיבה ומניחין אותה בתוכה וכשיוצאין משם ונוטלין ס"ת להוליכו לבית המשתמר בו לא יפשיטו הבגדים מן התיבה בפני הצבור שטורח צבור לעכב שם עם ס"ת אלא מוליך ס"ת לביתו ומניחו והעם יוצאים אחריו ואח"כ הוא בא ומפשיט את התיבה.

כה. ב"ה אורח חיים סימן נג "ואין"

ולפע"ד נראה דאף להרמב"ם והרשב"א לא מהני מחילת הצבור דאין פירוש "מפני כבוד הצבור" שהוא כנגד כבודם לפני בני אדם שתועיל בו מחילת הצבור, אלא פירושו שאין זה כבוד הצבור שישלחו לפניו יתעלה מי שאין לו הדרת פנים להליץ על הצבור, דאף לפני מלך בשר ודם אין שולחין להליץ על הצבור אפילו אם הוא חכם גדול, אלא אם כן שהוא בעל צורה ויש לו הדרת פנים שנתמלא זקנו, כל שכן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה דלפי זה אין מקום כלל לומר דמהני למנותו כשרצו הצבור למחול על כבודם...

כו. ר"ן על הרי"ף מסכת גיטין דף כז עמוד ב בדפי הרי"ף

מפני כבוד הצבור. שנראה כעני.